

SEYAHATNAME

tamadres.com

SEYAHATNAME

© 2017, Büyüdü Fener Yayınları

Büyüdü Fener, Alfa Yayın Grubunun tescilli markasıdır.

Kitabın tüm yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak

Genel Müdür Vedat Bayrak

Yayın Yönetmeni Sevinç Sanem Erzurumlu

Yayına Hazırlayan Adnan Özyalçın

Kapak Resmi Ceyhun Şen

Kapak Tasarımı Elif Çepikkurt

Sayfa Tasarımı Muzaffer Aysu

ISBN 978-975-252-232-9

1. Basım: Ocak 2018

tamadres.com

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Çiftelavuzlar Yolu, Acar Sanayi Sitesi, No: 8, Bayrampaşa-İstanbul

Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Alemdar Mahallesi, Ticarethane Sokak No: 15 34110 Çağaloğlu İstanbul

Tel: (0212) 511 53 03 Faks: (0212) 519 33 00

www.alfakitap.com - info@alfakitap.com

Sertifika no: 10905

EVLIYA ÇELEBİ SÛYAHATNAME

Günümüz Türkçesiyle
yeniden söyleyen
Adnan Özyalçın

tamadres.com

İÇİNDEKİLER

Sunu.....	7
Evliya Çelebi'nin Yaşam Öyküsüne Kısa Bir Bakış	9
Evliya Çelebi'nin Rüyası	13
İstanbul Kalesinin Çevresinin Uzunluğu.....	21
İstanbul'un İçinde ve Dışında Olan Doğal Madenler	26
Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u	
On Birinci Olarak Kuşattığını Bildirir	30
Benzeri Olmayan Acayip ve Garip Bir Hikâye	41
Yâvedûd Sultan'ın Hikâyesi	47
Okmeydanı Şenliği.....	50
Eski Bir Tapınak: Ayasofya	52
Kelâmi Ağanın Başından Geçenler	58
Ayasofya'nın Bazı Bölümleri	65
Bilginlerin Okuyamadıkları Cümle.....	69
İstanbul'un Beceri Sahibi Üstatları.....	71
Eski Kale Rumelihisarı'nın Yapılışı ve Biçimi	74
Sultan Murat Hanla Sohbetlerim	78
Eski Bir Yerleşim Yeri ve Her Zaman	
Bayındır Olan Üsküdar	89
İstanbul'un İçindeki ve Çevresindeki Gezinti Yerleri	93
Bursa Yolculuğumuz.....	100
İpek Kenti ve Yönetim Merkezi Bursa'nın Nitelikleri.....	103
Bursa Çeşmeleri	107
Allah'ın Kudreti İlıcaların Nitelikleri	110
Bursa Çarşısı	114
Keşiş Dağı (Uludağ) Gezintisi	118
İzmit Kentine Olan Yolculuğumuzun Ayrıntıları	124
Trabzon Yolculuğumuz	134
İstanbul Yolculuğumuzda Başımızdan Geçenler	145
Kelgra Sultan Tekkesi ile Kalesi	152
Asıl Yurdumuz Olan İstanbul'a Yolculuğumuz	160
Amasya Kalesinin Yapısı	163

İran'ın Eski Başkenti Erdebil Kalesi.....	167
Revan Kalesi	171
Molla Kafoğlu - Kara Haydaroğlu - Katırcıoğlu.....	178
Güzel Bir Rüya.....	188
İp Cambazlarının İzlenmesi.....	192
Yolkesen Kara Haydaroğlu'nun	
Hasan Ağa Eliyle Tutularak İstanbul'a Getirilişi.....	196
Akkâ Kalesi	205
Göstericinin Hüneleri.....	211
Halep'te Görüp İştiklerim	217
Kulunuz Evliya'nın Bir Serüveni	223
Tuna'nın Bozları.....	231
Edirne'deki Beyazıthan Hastanesi	234
Melek Ahmet Paşanın Bitlis Hanı'yla Buluşması	237
Bin Hünarli Abdal Han	244
Beç (Viyana) Kalesi	252
Viyana'nın Görülmeye Değer Yerleri	257
Hastaneler ve Olağanüstü Ameliyatlar	260
Bahçesaray.....	268
Ömer Ağanın Çiftliği	272
Dalgıcın İnanılmaz Öyküsü.....	278
Bali Efendi Korusu	281
Dilek Çeşmesi	284
Ders Alınacak Bir Öykü	288
Bir Kitap Düşmanı.....	291

SUNU

Elinizdeki bu kitabı hazırlarken Evliya Çelebi'nin on ciltlik *Seyahatname*'sinden hoşlanacağınızı umduğumuz ilginç öyküler seçmeye çalıştık.

Evliya Çelebi, dünyanın dört köşesini gezip görüp yazmış, 17. yüzyılda yaşamış önemli bir yazarımız. Elli yıl boyunca gezip gördüğü ülkelerin tarihi, coğrafyası, insanları, çeşitli toplulukları, kentlerinin görünüm ve yaşamının söylencele-ri, inanılmaz öyküleriyle birlikte yer aldığı *Seyahatname*'den size, öykü yanı ağır basan parçalar seçtik.

Bu parçalar, tarihle coğrafya ve ülke halkları açısından sizin bilgi ve görgünüzü artıracacağı gibi, inanılması güç olağanüstü görüntü ve yaşamların hoş, hoş olduğu kadar da gülünçlü öykülerini kapsıyor.

Elinizdeki kitabın her parçası, bağımsız birer öyküler topluluğu olarak düzenlendi. Ayrı ayrı öyküler olarak okunabileceği gibi, bütünüyle de bir roman okuma tadı verebilir.

Evliya Çelebi, Anadolu ve Rumeli başta olmak üzere, İran, Irak, Suriye, Mısır, Arabistan, Kuzey Afrika, Habeşistan, Kı-

EVLIYA ÇELEBİ

rım, Azerbaycan, Dağıstan, Avrupa'nın Almanya, Macaristan, Romanya gibi ülkeleriyle çeşitli kentlerinin anlatıldığı renkli bir dünyanın kapılarını açıyor size. Döneminin bütün güzellikleri, çirkinlikleri, savaşları, inanılmaz gariplikleri ve acayiplikleriyle birlikte.

Evliya Çelebi, gezip gördüğü yerleri, okuduğu, dinlediği öykülerin en ilginç yönlerini saptamakta ustadır. Bu öyküleri anlatırken de usta bir anlatıcı olarak karşımıza çıkar. Döneminin en yetenekli yazarlarından. Gezip gördüklerini bugünün çağdaş bir öykücü, romancısı gibi aktarır bize. Onun kendine özgü bir anlatımı vardır. Tıpkı anlattıklarında olduğu gibi abartılı, büyümlü, gülünçlü bir anlatım. İnsanı kendine çekken, anlatılan öykünün içine katan akıcı, çekici bir anlatım.

Bu yüzden parçaları seçerken gösterdiğimiz özeni, metinleri bugünkü dile aktarırken de göstermeye çalıştık. Evliya Çelebi'nin anlatım özelliklerini, elimizden geldiğince koruduk. Aynı akıcılıkla çekiciliği bugünkü Türkçeye de sağlayarak kolaylıkla, severek okuyacağınız öyküler koyduk ortaya.

Evliya Çelebi, olağanüstü öyküleri, olağanüstü bir dille anlatan bir yazar. Yazarın bu özelliğini koruyan öykülerden oluşuyor, elinizdeki bu kitap. Aktarması benden, okuması sizden.

Adnan ÖZYALÇINER

EVLIYA ÇELEBİ'NİN YAŞAM ÖYKÜSÜNE KISA BİR BAKIŞ

Evliya Çelebi 25 Mart 1611'de İstanbul'da doğdu. Aslen Kütahyalı olan ailesi İstanbul'un fethinden sonra gelip buraya yerleşmiştir.

Babası Mehmed Zillî, Kanuni Sultan Süleyman ve II. Selim'in çeşitli seferlerine katılmış, padişaha Magosa'nın anahtarını sunmuştur. Sarayın kuyumcubaşısı olan Mehmed Zillî, Kâbe'nin altın oluklarını yapmış, Sultanahmet Camii'nin süslemesinde çalışmıştır. Abaza olan annesi sadrazam Melek Ahmet Paşanın akrabasıdır.

Babası ve annesinin sarayla bu değin içli dışlı olmaları daha sonraları Evliya Çelebi'ye saraydan görevler verilmesini sağlamıştır.

Evliya Çelebi önce sıbyan mektebinde sonra Şeyhülislam Hamid Efendi Medresesinde öğrenim görmüştür. Babasından kuyumculukla ilgili bilgiler alırken dönemin ileri gelen üstatlarından "hat", "musiki", "tecvit" dersleri aldı.

Evliya Çelebi sevimli kişiliği, mizah gücü, sesinin güzelliğiyle sarayda kendine bir yer edinerek dört yıl burada kaldı.

Evliya Çelebi'nin çocukluğunda babasından ve yakınlarından dinlediği öyküler, söylenceler ve masallarla başlayan serüven isteği gençlik yıllarında uzak ülkeleri gezme isteğiyle şiddetlenmiştir.

Kitabımızın ilk metninde yazarın kendi ağzından anlattığı gibi, bir gece rüyasında Hz. Muhammed'e "Şefaata ya Resulallah" diyeceğine şaşırıp "Seyahat ya Resullallah" deyivermiş. Hz. Muhammed de onu seyahatle müjdelendirmiştir.

Aldığı izin üzerine Evliya Çelebi geziye karar verir. Ancak gezisini İstanbul'dan başlatır. İstanbul'un hemen her semtinde kahvehanelere, meyhanelere, tekkelere girip çıkar, saz ve söz alemlerine katılır. Gezip gördüklerini, duyduklarını yazmaya başlar. Sipahiler zümresine katıldıktan sonra 1640 yılında Bursa ve İzmit gezisi yaparak İstanbul dışı gezisini başlatmış olur.

Burada belirtmek gerekir ki Evliya Çelebi gezilerini tek başına değil bazen sefere çıkan bir paşa, sadrazam yanında bazen de küçük bir grupla yapmıştır. Yanında her türlü hizmetini gören atlı bir kafiyle gezmiştir.

İzmit'ten sonraki gezilerini şöyle sıralayabiliriz:

Trabzon valiliğine atanan Ketenci Ömer Paşa ile Trabzon'a gitti. 1641'de Azak kalesinin Rus Kazaklarından geri alınması için Hüseyin Paşa komutasında düzenlenen sefere katıldı. Kış nedeniyle Azak alınamayınca Kırım hanı Bahadır Giray Hanla Kırım'a döndü, bir süre Bahçesaray'da kaldı. Azak kalesinin alınışından (1642) sonra İstanbul'a dönmek üzere yola çıktı; bindiği gemi Karadeniz'deki fırtınada battı, güçlükle İstanbul'a döndü. 1645'te Yusuf Paşa komutasındaki ordu ile Girit (Hanya) seferine katıldı. İstanbul'a döndükten bir süre sonra Erzurum beylerbeyi defterzade Mehmed Paşayla birlikte Erzu-

rum'a gitti (1646). Azerbaycan, Gürcistan ve Revan yörelerini dolaştı. Vardar Ali Paşa (öl. 1648) ayaklanması sırasında bir ara Celalîlere tutsak düştü. Ayaklanmanın bastırılmasından sonra İstanbul'a döndü (1648). Bu arada babasını kaybetti. Şam beylerbeyi Murtaza Paşanın hizmetine girdi; Suriye ve Filistin dolaylarını gezdi. Murtaza Paşanın Sivas valiliği sırasında da Orta ve Doğu Anadolu'nun birçok yerini dolaşarak vergi topladı. İstanbul'a döndükten (1650) sonra sadrazam Melek Ahmet Paşanın musahibi oldu. Melek Ahmet Paşanın Özi beylerbeyliği sırasında Rumeli'yi, Van beylerbeyliği sırasında da Doğu Anadolu'nun birçok yöresini dolaştı. Rakoczi (II. György) üzerine yapılan sefere katıldı (1657). Kırım hanı IV. Mehmed Giray Hanın hizmetine girip Güney Rusya'ya yapılan akınlarda yer aldı. Köse Ali Paşanın Varad seferi sırasında (1660), Bosna eyaletini dolaştı, Venedik topraklarına kadar uzandı. Fazıl Ahmed Paşanın ordusuyla birlikte Nemçe seferine çıktı (1663). Elçi Kara Mehmed Paşayla birlikte Viyana'ya gitti (1665). İmparator I. Leopold'dan izin alarak Avusturya içindeki çeşitli yerleri dolaştı. Evliya Çelebi, eserinde İspanya, Danimarka, Hollanda gibi ülkeleri dolaştığını söylüyorsa da, uzmanlar bunu pek mümkün görmemektedirler. Macaristan'dan Eflak ve Boğdan yoluyla Kırım'a geçti; Dağistan'ı ve Hazar kıyılarını dolaştı. İstanbul'a 1668'de döndü. Aynı yılın sonlarına doğru Selanik, Tesalya ve Mora'dan Girit'e geçti, Kandiye'nin (İraklion) fethine katıldı. Yunanistan'daki isyanın bastırılmasından sonra Arnavutluk'a geçti; buradaki gezilerini tamamlayıp İstanbul'a döndü (1670). Bir yıl sonra Şam beylerbeyi Hüseyin Paşanın da katıldığı kafiyleyle Hicaz'a giden Evliya Çelebi, oradan Mısır'a geçti; uzun süre Mısır'a kaldı. Sonra Sudan ve Kuzey Habeşistan gezilerine çıktı.

1650, 1668 ve 1670 yılında döndüğü İstanbul ona hapis-hane gibi gelir.

EVLIYA ÇELEBİ

Gezdiği yerleri, duyduklarını 3000 sayfa tutan 10 ciltte aktarmıştır.

Evliya Çelebi *Seyahatname*'sinde Osmanlı Devleti'nin komşu ülkelerle ilişkilerini yansıtırken daha çok Osmanlı'nın coğrafyasındaki her türlü uygarlık ürününe ve kültürel varlığa tanıklık eder. Yani yazar gezdiği yerlerin türlü, söylence, masal, mani, oyun, eğlence, inanç, komşuluk, giyim kuşam gibi geleneksel halk edebiyatını sanatını, halkın geleneklerini, göreneklerini, toplumsal davranışlarını yapıtına yansıtmaya çalışmıştır. Bunun yanında yörenin evleri, camileri, mescitleri, çeşmeleri, hanları, konakları, hamamları, manastırları, kiliseleri, kuleleri, surları gibi yapılarını da anlatmıştır. Gördüğü yerlerin ikliminden suyundan, bağından bahçesinden söz etmiştir.

Anlatımı ise günlük konuşma diline yakın, akıcı, sürükleyici, yer yer eğlenceli ve alaycıdır.

10 ciltlik *Seyahatname*'nin konuları şöyledir:

1. cildinde İstanbul ve çevresi,
2. cildinde Mudanya, İznik, Bursa, Trabzon dolayları.
3. cildinde Şam yolculuğu sırasında gezip gördüğü yerler, Edirne, Bulgaristan,
4. cildinde Van yolculuğu sırasında gezip gördüğü yerler, İran ve Irak,
5. cildinde Tokat, Gelibolu, Boğdan, Belgrad, Lehistan, Üsküp,
6. cildinde Macaristan ve Romanya,
7. cildinde Avusturya, Kırım, Dağıstan, Kıpçak Diyarı,
8. cildinde Girit, Selanik ve Rumeli,
9. cildinde Batı Anadolu, Ege Adaları, Mekke ve Medine,
10. cildinde Mısır, Sudan ve Habeşistan anlatılmıştır.